

УДК 339.92

ВПЛИВ ПРОВІДНИХ АЗІАТСЬКИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІКИ КРАЇН СВІТУ

Марія Варламова; Аліна Завидовська

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, Україна

Резюме. Транснаціональні корпорації (ТНК) нині є провідними суб'єктами міжнародної господарської діяльності. Вони сприяли трансформації світової економіки в інтернаціональне виробництво, забезпечили розвиток науково-технічного прогресу в усіх його напрямках: технічного рівня і якості продукції; ефективності виробництва; вдосконалення форм менеджменту; керування підприємствами. Вони діють через свої дочірні підприємства і філії в багатьох країнах світу за єдиною науково-виробничою та фінансовою стратегією. Розглянуто питання, пов'язані з дослідженням діяльності транснаціональних корпорацій у світі. Висвітлено сутність ТНК як прояву та рушійної сили транснаціоналізації світової економіки. Зазначено вплив пандемії covid-2019 на провідні ТНК світу. На основі рейтингу Fortune Global 500 та даних ЮНКТАД, проаналізовано діяльність провідних транснаціональних компаній Азії (Китай, Японія, Південна Корея). Визначено фактори, що сприяли появі та зростанню китайських компаній на світовій арені. Досліджено сектори, в яких зосереджені провідні компанії Китаю та їх вплив. Розглянуто діяльність найбільших ТНК Китаю: State Grid Corporation of China, Three Gorges, China National Petroleum Corporation, Ping An, Industrial and Commercial Bank of China, ICBC та інші. Проаналізовано сумарну вартість операцій ППІ Китаю в ЄС. З'ясовано, що ППІ КНР в Україну є відносно невеликими, проте виявлено, що китайські підрядники активно займаються технічною модернізацією українського металургійного сектора. Досліджено внесок Японії в глобальну економіку та визначено провідних японських виробників автомобілів у світі за ринковою капіталізацією у 2021 році. Розглянуто діяльність однієї з найбільших ТНК Японії – Toyota. Проаналізовано «корейський» тип транснаціональних корпорацій (чеболі) та наймасштабніші південнокорейські корпорації в 2021 році за основними фінансовими показниками. Дослідивши діяльність провідних ТНК Азії, можна стверджувати, що на сьогодні вони стали невід'ємними суб'єктами міжнародних економічних відносин, проте існує й інша сторона їхньої діяльності. Саме тому був проведений аналіз негативного та позитивного впливу провідних ТНК Азії на країни світу.

Ключові слова: транснаціональні компанії, Азія, прямі іноземні інвестиції, позитивний і негативний вплив.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.02.092

Отримано 09.03.2022

UDC 339.92

THE INFLUENCE OF LEADING ASIAN TRANSNATIONAL CORPORATIONS ON THE ECONOMIES OF COUNTRIES IN THE WORLD

Mariia Varlamova; Alina Zavydovska

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Summary. Transnational corporations (TNCs) are now the leading players in international business. They contributed to the world economy transformation into international production, ensured the development of scientific and technological progress in all its areas: technical level and product quality; production efficiency; improving forms of management, enterprise management. They operate through their subsidiaries and branches in many countries around the world according to a single research and production and financial strategy. Issues

related to the investigation of multinational corporations in the world are discussed in this paper. The essence of TNCs as a manifestation and driving force of transnationalization of the world economy is highlighted. The paper notes the impact of the covid-2019 pandemic on the world's leading TNCs. Based on the Fortune Global 500 rating and UNCTAD data, the activities of leading Asian multinationals (China, Japan, South Korea) are analyzed. The factors that contributed to the emergence and growth of Chinese companies on the world stage are identified. The sectors in which China's leading companies are concentrated and their influence is studied. The activities of the largest TNCs in China are considered: State Grid Corporation of China, Three Gorges, China National Petroleum Corporation, Ping An, Industrial and Commercial Bank of China, ICBC and others. The total cost of Chinese FDI operations in the EU is analyzed. It is found that FDI in Ukraine is relatively small, but Chinese contractors are actively involved in the technical modernization of the Ukrainian metallurgical sector. The contribution of Japan to the global economy is investigated and the leading Japanese car manufacturers in the world by market capitalization in 2021 is identified. The activity of one of the largest TNCs in Japan – Toyota is considered. The «Korean» type of multinational corporations (cheboli) and the largest South Korean corporations in 2021 are analyzed according to the main financial indicators. While examining the activities of Asia's leading TNCs, it can be argued that today they have become an integral parts of international economic relations, but there is another side to their activities. That is why the analysis of negative and positive impact of leading Asian TNCs on the world is conducted.

Key words: TNCs, Asia, foreign direct investment, positive and negative impact.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.02.092

Received 09.03.2022

Постановка проблеми. Роль транснаціональних корпорацій на міжнародному ринку з кожним роком зростає. На сьогодні вони здійснюють значний внесок у економічний розвиток кожної країни та її конкурентоспроможність. У зв'язку зі зростанням значення регіону Східної Азії активність ТНК у цій сфері неодмінно буде й далі стрімко зростати. Лише кілька років тому азіатські країни з новою індустріальною економікою прагнули лише залучити ПІІ. Сьогодні вони є домашніми господарствами для багатьох корпорацій, які проводять діяльність в інших, менш розвинених країнах. На особливу увагу зараз заслуговує Китай. Це країна, яка незабаром може досягти статусу світового економічного лідера. Саме тому постає необхідність у детальнішому аналізі феномену азіатського віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси транснаціоналізації та діяльності ТНК детально вивчені іноземними та вітчизняними авторами. Іноземними представниками є Р. Кейвс, Х. Коуз, С. Майєрс, С. Росс, С. Хеймер. Серед наших науковців варто виділити А. Астаповича, А. Ковальова, О. Полоуса, А. Наговицина.

Діяльність транснаціональних корпорацій у нових індустріальних країнах Азії отримала відображення в низці публікацій. Одним із перших вітчизняних дослідників цієї проблематики був О.Рогач, який висвітлив ще в 90-ті роки тенденції того часу в припливі ПІІ в країни Азії. Малайзійські вчені А.Могхаддам та М. Редзуан на прикладі окремих азіатських країн показали вплив ПІІ на економічне зростання.

Метою статті є дослідження впливу провідних азіатських транснаціональних корпорацій на економіки країн світу.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: висвітлити сутність ТНК як прояву та рушійної сили транснаціоналізації світової економіки; зазначити вплив пандемії covid-2019 на провідні ТНК світу; проаналізувати діяльність провідних транснаціональних компаній Азії (Китай, Японія, Південна Корея); визначити фактори, що сприяли появі та зростанню китайських компаній на світовій арені; дослідити сектори, в яких зосереджені провідні компанії Китаю та їх вплив; проаналізувати «корейський» тип транснаціональних корпорацій (чеболі); визначити сумарну вартість операцій ПІІ Китаю в ЄС та Україні; провести аналіз негативного та позитивного впливу провідних ТНК Азії на країни світу.

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Транснаціональні корпорації є одними з найважливіших суб'єктів світової економіки. ЮНКТАД визначає транснаціональні корпорації (ТНК) як «інкорпоровані або некорпоровані підприємства, що включають материнські підприємства та їх іноземні філії. Це суб'єкти господарювання, які діють в більш ніж одній країні, або кластер господарюючих суб'єктів, що діють у двох і більше країнах» [8].

Експерти ООН виділили ознаки, які характеризують компанію як транснаціональну: річний дохід підприємства повинен перевищувати 100 млн дол США; наявність філії як мінімум у шести країнах; аналізується відсоток продажу товарів за межами країни-резиденції [5, 7].

У сучасній фазі світової економіки транснаціональні корпорації стали одним із головних рушіїв глобалізації. З 500 найсильніших міжнародних компаній 85 з них контролює 70% усіх іноземних інвестицій. Більшість транснаціональних компаній працюють у нафтовій, хімічній, автомобільній та електронній галузях тому, що в цих сферах створювати міжнародні галузеві асоціації простіше й зручніше. 500 найпотужніших транснаціональних компаній продають 95% фармацевтичної продукції, 80% електроніки та хімікатів та 76% продукції машинобудування (виробництво). Більше половини або 60% міжнародних компаній зайняті у виробництві, 37% – у сфері послуг та 3% – у гірничій справі та сільському господарстві [5].

В останні роки багатонаціональні компанії стали головним структурним елементом в економіці більшості країн, основною силою їхнього розвитку та ефективності. Інтернаціоналізація виробництва та капіталу, лібералізація зовнішньої торгівлі та поява транскордонних стратегічних альянсів поставили ТНК у центр глобального економічного розвитку [5].

Сьогодні ТНК вирішують ключові виклики нового економічного та територіального поділу світу й створили найбільшу групу іноземних інвесторів та носіїв нових технологій як у виробничій, так і у невиробничій сферах. Діяльність транснаціональних компаній має прямий вплив на платіжний баланс, обсяги виробництва, зовнішньоторговельний оборот, зайнятість та конкурентоспроможність економіки. Інвестиції в конкретний сектор країни-реципієнта часто супроводжуються переміщенням робочої сили, технологій та інших ресурсів із країни походження, тому пов'язані з цим політичні фактори все частіше пояснюються здійсненням контролю за національною економікою [5].

У 2021 році діяльність провідних ТНК зазнала суттєвих змін. Після досягнення рекордного рівня в 33,3 трильйона доларів у 2020 році загальний дохід найбільших компаній світу впав на 4,8% до 31,7 трильйона доларів цього року. Це було перше зниження за останні півдесяти років. Причиною була пандемія covid-19, яка вразила найбільші сектори світової економіки. Наприклад, сукупні продажі в енергетичному, автомобільному секторах впали більш ніж на 10%. Усі шість авіакомпаній, що потрапили до минулорічного рейтингу, цього року не змогли знову увійти до нього. Незважаючи на ситуацію, що склалась, значення та вплив ТНК постійно зростає [11].

Найбільшою у світі ТНК у 2021 році за рейтингом FortuneGlobal500 є американська компанія, що управляє мережею гуртової та роздрібною торгівлі та діє під торговою маркою Walmart. Загальний дохід становив 559 млрд доларів США. StateGridCorporationofChina з доходом 386,6 млрд доларів США посіла друге місце. Третє – в американській компанії Amazon, найбільшій у світі на ринку платформ електронної комерції та публічно-хмарних обчислень (386 млрд доларів США) (табл. 1).

Компанія Apple займає перше місце за прибутковістю (у 2021 році прибуток становив 57,4 млрд доларів США), друге – у SaudiAramco, національної нафтової компанії Саудівської Аравії (49,2 млрд доларів США), третє – SoftBank Group, японська телекомунікаційна і медіакорпорація, що працює в галузі ВІА (табл. 1).

За даними таблиці 1 бачимо, що найбільші ТНК знаходяться в США та країнах Азії (Китай, Японія, Південна Корея, Саудівська Аравія).

Азія, безумовно, найбільший та густонаселений континент світу. Він охоплює 30% площі суші й, що важливіше, 60% нинішнього населення світу, що становить 7,9 мільярда людей. Економічно Азія є рушійною силою глобального зростання. Останні кілька десятиліть на континенті спостерігається експоненційне зростання ділової активності. Ще до 2010 року країни Азії, а особливо Китай, посідали друге місце у списку країн, що приймають ТНК, зараз ТНК цих країн мають вагомий вплив на глобальну економіку.

Таблиця 1. Найбільші транснаціональні корпорації в світі у 2021 році

Table 1. The largest TNCs in the world in 2021

Рейтинг	Компанія	Країна	Дохід		Прибуток	
			Млрд дол. США	Зміна у порівнянні з попереднім роком, %	Млрд дол. США	Зміна у порівнянні з попереднім роком, %
1	Walmart	США	559,151	6,7	13,510	-9,2
2	State Grid	Китай	386,617.7	0,7	5,580.4	-30
3	Amazon	США	386,064	37,6	21,331	84,1
4	China National Petroleum	Китай	283,957.6	-25,1	4,575.2	3
5	Sinopec Group	Китай	283,727	-30,3	6,205.2	-8,7
6	Apple	США	274,515	5,5	57,411	3,9
7	CVS Health	США	268,706	4,6	7,179	8,2
8	UnitedHealth Group	США	257,141	6,2	15,403	11,3
9	Toyota Motor	Японія	256,721.7	-6,5	21,180.1	13,1
10	Volkswagen	Німеччина	253,965	-10,2	10,103.5	-35
11	Berkshire Hathaway	США	245,510	-3,6	42,521	-47,8
12	McKesson	США	238,228	3,1	-4,539	-604,3
13	China State Construction Engineering	Китай	234,425	13,9	3,578.4	7,4
14	Saudi Aramco	Саудівська Аравія	229,766.2	-30,3	49,286.8	-44,1
15	Samsung Electronics	Південна Корея	200,734.4	1,5	22,116.4	19,9
16	Ping An Insurance	Китай	191,509.4	3,9	20,738.9	-4,1
17	AmerisourceBergen	США	189,893.9	5,7	-3,408.7	-498,5
18	BP	Британія	183,500	-35,1	-20,305	-604,3
19	Royal Dutch Shell	Нідерланди	183,195	-48	-21,680	-236,9
20	Industrial & Commercial Bank of China	Китай	182,794.4	3,2	45,783.4	1,3

Джерело: складено авторами на основі [11].

Зміцнення транснаціональних компаній у швидкозростаючих азіатських країнах має важливе значення – це нова розстановка сил на світовому ринку. Вперше за десятиліття США втратили статус найбільшої світової економічної сили, як повідомляє Fox News із посиланням на МВФ. У даний час найбільшу кількість транснаціональних корпорацій зареєстровано саме в Азії, далі йдуть країни Північної Америки та Європи. На рисунку 1 показано розподіл провідних транснаціональних корпорацій за країнами (за даними Fortune, 2020 рік) [9].

Саме китайські компанії мають найбільший вплив. Більше половини провідних компаній Китаю зосереджені в трьох секторах: фінанси (21,8%), енергетика (18,6%) і матеріали (12,1%). Цілі фінансові та енергетичні компанії домінують у рейтингу Global 500, а Китай виділяється в секторі з матеріалами, де 15 з 23 провідних компаній є китайськими. Великі підприємства Китаю, такі, як Amer International Group, China Minmetals і China Baowu Steel Group входять до трійки з п'яти найбільших компаній з виробництва матеріалів у світі (рис. 2).

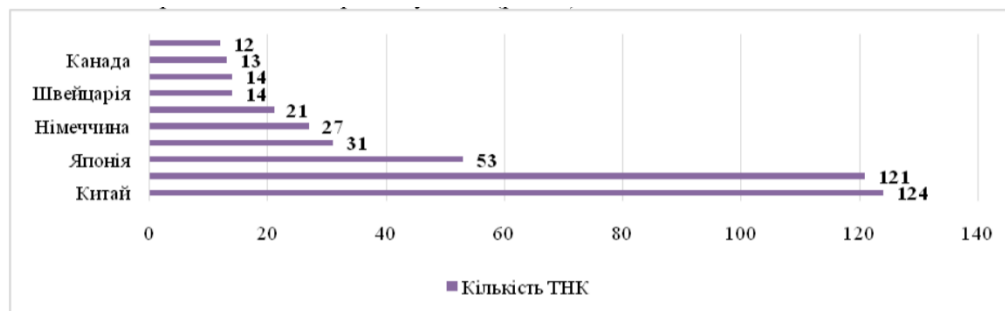

Рисунок 1. Розподіл провідних транснаціональних корпорацій за країнами, в 2020 році

Figure 1. Distribution of the leading multinational corporations by countries in 2020

Джерело: [9].

Свої позиції зміцнюють і китайські банки. У рейтингу Fortune Global 500 2021 року Industrial & Commercial Bank of China посідає 20 місце, China Construction Bank – 25. Загальна кількість банків Китаю у рейтингу – 10. Якщо проаналізувати список найбільших компаній нафтогазової сфери, то на 4 місці у загальному рейтингу знаходиться PetroChina (China National Petroleum), а на 5-му місці – Sinopec (China Petroleum and Chemical). На 92 у загальному рейтингу та на 2 в галузевому серед найбільших нафтогазових компаній світу знаходиться також китайська CNOOC (China National Offshore Oil Corporation). В області технологій п'ять китайських підприємств увійшли до списку Fortune Global 500 2020 року, що становить менше половини пропозицій США (12 заявок), але приблизно на одному рівні з Японією (7 заявок) та Тайванем (6 заявок).

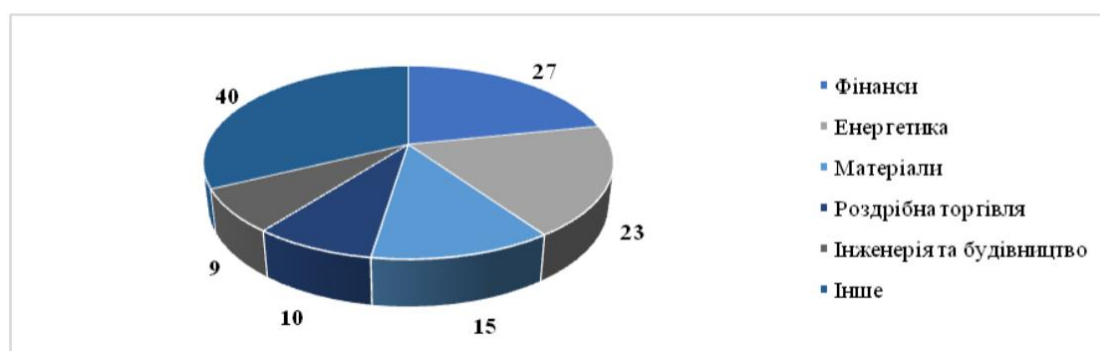

Рисунок 2. Розподіл провідних компаній Китаю за секторами в 2020 році

Figure 2. Distribution of China's leading companies by sectors in 2020

Джерело: [10].

Таким чином, сьогодні кожна п'ята компанія світу – родом з Китаю. Одночасно знижується концентрація економічної влади п'ятірки лідерів. Якщо у 2005 році на США, Японію, Францію, Німеччину та Великобританію припадало 73% загальної кількості учасників списку Fortune Global 500, то у 2021 році лише 56%. Дисперсія пов'язана саме із посиленням економічних позицій корпорацій з країн, що розвиваються, насамперед з Китаєм.

Появі та зростанню китайських компаній на світовій арені сприяли кілька факторів. До них відносяться сприятлива політика уряду Китаю та підтримка компаній, що інвестують за кордоном, значною мірою позитивне та сприйнятливим зовнішнім середовищем відносно китайських багатонаціональних корпорацій, а також потенційні переваги можливостей для стрибка, що виникають через запізнення китайських компаній та фрагментацію виробництва.

Ян Кноеріх, лектор і дослідник китайської економіки Інституту Лау в Китаї при Королівському коледжі Лондона, стверджує, що деякі компанії з розвиненою економікою фактично вважають за краще бути придбаними китайськими ТНК, оскільки можуть бути додаткові мотиви між тими, хто керує придбанням китайських ТНК, та їх власними стратегічними цілями. Таким чином, китайська компанія може надати цільовій фірмі допомогу в доступі на потенційно привабливий китайський ринок. У той же час китайська фірма може допомогти цільовому підприємству скоротити витрати (наприклад, якщо цільова фірма планувала перевести своє виробництво в дешевше середовище Китаю).

З іншого боку, китайським багатонаціональним корпораціям довелося вирішувати питання, пов'язані з відповідальністю за походження та пов'язані з цим проблеми легітимності, а також долати чималі проблеми інтеграції, з якими стикаються компанії, незалежно від походження, у контексті придбання інвестицій. До того ж китайські ТНК сьогодні змушені зустрітися зі значно менш сприйнятливим середовищем, ніж раніше (обмеження, тарифи).

Хоча китайські компанії в багатьох випадках можуть розробляти для себе необхідні технології, хоч і повільнішими темпами, існують також такі сектори, як напівпровідники, в яких розвиток ноу-хау та технологій залежить від навчання на практиці. У таких випадках прагнення Китаю та його ТНК отримати глобальне конкурентне становище буде важко реалізувати без можливості придбання певних технологій, унаслідок чого Китай та його компанії, як і раніше, критично залежатимуть від ключових ресурсів зарубіжних компаній.

Розглянемо діяльність найбільших ТНК Китаю. State Grid Corporation of China – китайська електромережна компанія. State Grid та інші китайські компанії останніми роками розширили свій вплив у енергетичному секторі Латинської Америки. Компанія здійснює інвестиції у Чилі. На початку 2020 року State Grid купила Chilquinta, місцевого постачальника електроенергії, більш ніж за 2 мільярди доларів США. Після цього свої заявки подали також China Southern Power Grid, що володіє 30% місцевої компанії з передавання електроенергії Transelec, італійська Enel та канадська Brookfield [16].

Одним із попередніх спірних прикладів того, як китайська компанія завойовує нові позиції в Чилі, була покупка Tianqi у 2019 році, 24% чилійської компанії SQM. Tianqi управляє найбільшими у світі запасами літію, і багато чилійців розглядали це придбання як загрозу ресурсному суверенітету країни. У той час як State Grid має інвестиції в Бразилії на суму 12,4 млрд доларів – близько 60% інвестицій компанії за межами Китаю.

Three Gorges, ще одна китайська державна компанія, управляє 17 гідроелектро-станціями та 11 вітряними електростанціями у Болівії, Бразилії, Чилі та Еквадорі.

China National Petroleum Corporation (CNPC) – інтегрована міжнародна енергетична компанія. Базуючись у Китаї, має в своєму розпорядженні нафтогазові активи більш ніж у 30 країнах Африки, Центральної Азії, Росії, Америки, Близького Сходу, Азіатсько-Тихоокеанського та інших регіонах. CNPC є одним з найбільших у світі постачальників нафтосервісних послуг та всесвітньо відомим підрядником у галузі інженерного будівництва, з підприємствами, що займаються нафтогазовими операціями, нафтосервісними послугами, нафтовим інжинірингом та будівництвом, виробництвом обладнання, фінансові послуги та розроблення нових джерел енергії[10].

Перед обличчям натиску covid-19 на початку 2020 року компанія створила провідну групу CNPC із запобігання та контролю епідемії. Окрім цього CNPC відіграла активну роль у боротьбі країни з пандемією, забезпечуючи постачання нафтопродуктів та природного газу у ключові райони, переміщуючи виробництва медичних товарів, розповсюджуючи товари повсякденного вжитку через станції технічного обслуговування та магазини. CNPC пожертвувала загальну суму 104,53 млн юанів проти-епідемічних коштів і матеріалів у країну та за кордон, виготовила 1259 тонн розплавлених матеріалів та понад 146 мільйонів масок для обличчя.

Китайська страхова компанія Ping An є однією з найбільших страхових компаній у світі та має дочірні компанії, що займаються страхуванням, банківськими та фінансовими послугами. Вона сформувала OneConnect як підрозділ з надання фінансових послуг. Сьогодні дочірня компанія обслуговує близько 450 банків. OneConnect пропонує різні технологічні рішення, від штучного інтелекту та блокчейну до біометрії. У 2020 році Ping An розширив цю послугу до Індонезії, яку називають найшвидшою інтернет-економікою в Південно-Східній Азії[14].

Industrial and Commercial Bank of China – найбільший китайський комерційний банк. Входить до «Великої четвірки» найбільших державних банків Китаю. Станом на кінець 2019 року ICBC створив 428 установ у 48 країнах та регіонах і побічно охопив 20 африканських країн як акціонер Standard Bank Group. Банк також встановив кореспондентські банківські відносини із 1445 закордонними банківськими установами у 143 країнах та регіонах, завдяки чому його мережа обслуговування охоплює шість континентів та важливі міжнародні фінансові центри в усьому світі. Банк має 129 установ у 21 країні. Станом на кінець 2019 року загальні активи зарубіжних організацій (включаючи закордонні філії, дочірні компанії та інвестиції у Standard Bank) становили 405 683 мільйони доларів США[12].

ICBC в даний час бере участь майже в 20 різних вугільних енергетичних та гірничодобувних проектах у країнах Африки та Азії й стикається зі зростаючим опором з боку місцевих спільнот. ICBC розуміє потенціал зелених інвестицій. Фактично, банк уже продемонстрував свою відданість навколишньому середовищу кількома способами. ICBC був обраний членом основної групи Фінансової ініціативи Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища, якому було доручено допомогти у розробленні її принципів відповідальної банківської справи. У 2018 році ICBC став членом пілотної групи Китайсько-британської цільової групи з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (TCFD), і банк також відданий дотримання Принципів Екватора – системи управління екологічними ризиками для фінансових установ.

Останніми роками китайські фірми скоротили обсяг інвестування у країні, але подвоїли купівлі фірм в інших країнах. Найбільший інтерес у китайських інвесторів викликав сектор енергетики (22% загальної вартості ПІІ), а також нерухомість (19%) та сектор інформаційно-телекомунікаційних технологій, ІТТ (17%). Придбання по всьому світу активів, головним чином пов'язаних з ресурсами, – це спосіб забезпечення доступу до ресурсів для подальшого розвитку китайської економіки[13].

Китай є другим за величиною торговим партнером ЄС після США, а ЄС – найбільшим торговим партнером Китаю. Маючи такі важливі торговельні відносини, ЄС та Китай серйозно зацікавлені у процвітанні та сталому зростанні один одного. Незважаючи на те, що спостерігалася чутливість до дисбалансу в напрямі торгівлі, важливо зазначити, що імпорт з Китаю має важливе значення для конкурентоспроможності багатьох галузей у Європі. Наприклад, деталі та компоненти, які використовуються для виробництва готової європейської продукції.

Потенціал інвестиційних відносин між ЄС та Китаєм постійно збільшується. На Китай припадає 2,9% всіх європейських інвестицій за кордоном. Китайські інвестиції в Європі швидко зростають і на кінець 2018 року їхня частка становила 2,8% накопичених ПІІ в ЄС. Зростання китайських ТНК у придбанні європейських компаній зумовлено як новими можливостями, так і стратегічним імперативом [17].

Європа як цільовий об'єкт для інвестицій китайських ТНК залишається дуже привабливою (рис. 3). Як наголошено Seaman et al., європейські економіки мають широкий спектр активів і функцій, які шукають китайські інвестори, такими, як передові технології, найбільший у світі єдиний ринок, великі корпоративні мережі, що охоплюють всю земну кулю, визнані торгові марки, інтегровані регіональні та глобальні ланцюжки створення вартості, а також стабільне правове, нормативне та політичне середовище. Seaman et al. наголошують, що важливість цих активів для китайських компаній як сьогодні, так і в довготерміновій перспективі не слід недооцінювати.

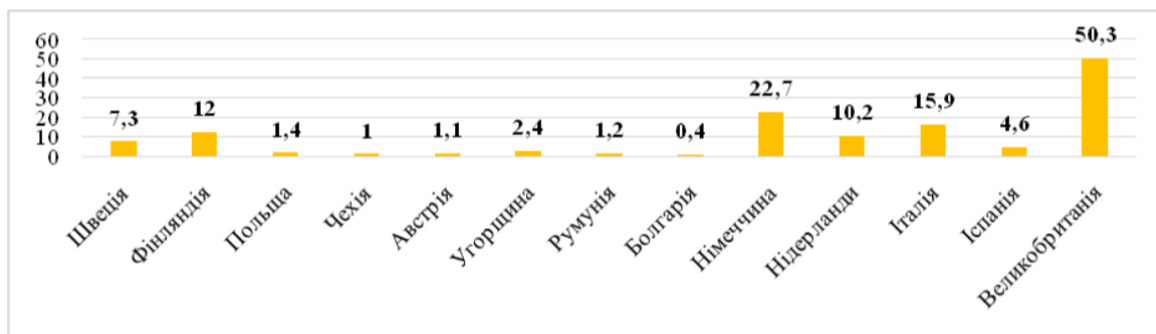

Рисунок 3. Сумарна вартість операцій китайських ПІІ в ЄС за країнами, в 2000–2020 роках, млрд євро

Figure 3. The total value of Chinese FDI operations in the EU by countries in 2000–2020, billion euros

Джерело: [17].

Китайські ПІІ в Україну є відносно невеликими. Сукупний обсяг капітальних вкладень з материкового Китаю і Гонконгу ледь перевищує \$ 100 млн, що становить лише 0,3% від загального обсягу ПІІ в Україну.

Китайських компаній в Україні не дуже багато. За даними українського бізнес-реєстру, менше 500 юридичних осіб мають власників з материкового Китаю чи Гонконгу. З них лише 40 мали річний дохід, що перевищував 1 мільйон дол США. Ліва частина всієї виручки належить чотирьом групам: CSEC, World Fiber / Ocean Blue, Tianjin, Risen Energy. Три з них – державні, одна – приватна з Гонконгу (RisenEnergy). З-посеред великих і середніх компаній тільки одна з китайською інвестицією заснована з нуля (CSEC) [6].

Китайські підрядники активно займаються технічною модернізацією українського металургійного сектора. У 2006 році Міністерство економіки оголосило, що китайські підприємства планують модернізувати найбільші металургійні комбінати

України – «Міттал Стіл Кривий Ріг» (нині «АрселорМіттал Кривий Ріг»), «Запоріжсталь» та ММК ім. Ілліча. Так, 2010 року ММК ім. Ілліча завершив монтаж установки вдування пиловугільного палива китайського виробництва. У 2020 році ж «АрселорМіттал Кривий Ріг» обрав компанію Sinosteel як постачальника основного обладнання для будівництва нового гранувального заводу вартістю 250 млн дол США [6].

Внесок Японії у глобальну економіку набагато більший, ніж прийнято вважати. Участь у світовій торгівлі товарами та послугами і зарубіжна діяльність японських ТНК, роль у світовому розвитку ресурсів знань та русі робочої сили – все це можна охарактеризувати терміном «японізація», тобто прийняття японської організаційної практики в інших суспільствах.

Цілком закономірно, що найбільш глобальна галузь економіки Японії – транспортне машинобудування – має найбільше ТНК, представлених у топі ЮНКТАД та FortuneGlobal 500. У 2021 році компанія Toyota Motor посіла 9 місце в загальному рейтингу Global 500 2021 року. Крім того, японські автомобільні ТНК, як і раніше, є світовими лідерами, хоча за обсягом вироблених автомобілів на рік на перше місце у 2021 році вийшов Китай. Компанія також займає друге місце серед провідних виробників за ринковою капіталізацією (табл. 2).

Таблиця 2. Провідні виробники автомобілів у світі за ринковою капіталізацією у 2021 році

Table 2. Leading car manufacturers in the world by market capitalization in 2021

Рейтинг	Компанія	Країна	Ринкова капіталізація, млрд дол США
1	Tesla	США	795,8
2	Toyota	Японія	207,5
3	Volkswagen	Німеччина	96,7
4	BYD	Китай	92,7
5	NIO	Китай	89,5
6	Daimler	Німеччина	72,8
7	General Motors	США	71,3
8	BMW	Німеччина	54,2
9	Stellantis	Нідерланди	54,2
10	Ferrari	Італія	52,5
11	Honda	Японія	46,9
12	Hyundai	Південна Корея	46,8

Джерело: [18].

До найбільших японських транснаціональних корпорацій, які виробляють автомобілі або пропонують автомобільні запчастини та сервісне обслуговування, відносять також Honda, Nissan, Mazda, Suzuki, Denso, Bridgestone та Aisin Seiki. Японці дбають про свою паливну економічність і незмінно високу якість.

Японія – це майже синонім досконалості та виробництва побутової електроніки. Провідними японськими транснаціональними корпораціями у цій категорії є Panasonic, Sony, Toshiba, Hitachi, Sanyo, Matsushita, Sharp, Mitsubishi та Sumitomo.

Подібно до електронних споживчих товарів, Японія продемонструвала неймовірну здатність до інновацій у галузі обчислень та пов'язаних з ними технологій. Такі компанії, як Canon, Sony, NEC, Ricoh та Fujitsu, є провідними світовими брендами та входять до списку Fortune 500 провідних транснаціональних корпорацій.

Розглянемо діяльність однієї з найбільших ТНК Японії. Ще у 2010 році на підприємствах Toyota в США було зайнято понад 28 500 осіб з компенсацією майже в 2,3 мільярда доларів. Виходячи з прямого найму на підприємствах Toyota, підраховано,

що, включаючи прямі робочі місця, операції Toyota підтримували понад 177 000 робочих місць в економіці США з відповідною компенсацією майже 11,7 мільярда доларів.

У 2021 фінансовому році Toyota нараховувала 366 300 співробітників, у США – 136 000. Нещодавні розширення виробництва Toyota у США включають: інвестиції в розмірі 360 мільйонів доларів на завод Toyota у Джорджтауні, штат Кентуккі, додавання 750 нових робочих місць; інвестиції у розмірі 150 мільйонів доларів на завод у Хантсвіллі, штат Алабама; інвестиції в розмірі 100 мільйонів доларів на завод Toyota в Принстоні, штат Індіана, додавання 300 робочих місць; інвестиції у розмірі 90 мільйонів доларів на завод у Буффало, Західна Вірджинія, додавання 80 робочих місць [15].

Успіх компаній Японії фокусується не лише у виготовленій продукції, а й в особливій філософії. Саме в японських ТНК пропонується нова модель, що базується на безперервному вдосконаленні процесів виробництва, розробленні й управлінні, а також удосконаленні всіх аспектів життя організації – Кайдзен [1].

За оцінками Fortune у 2021 році ядро корейського корпоративного сектора формують такі фінансові та нефінансові корпорації: Samsung Electronics, Hyundai Motor, SK Hynix, LG Electronics, Kia Motors та інші (табл. 3).

Таблиця 3. Найбільші південнокорейські корпорації в 2021 році за основними фінансовими показниками (млрд дол США)

Table 3. South Korea's largest corporations in 2021 by key financial indicators (billion USD)

Компанія	Галузь	Дохід	Чистий прибуток
Samsung Electronix	Електроніка, напівпровідники	200,734	22,116
Hyundai Motor	Автомобільна	88,155	1,207
SK Hynix	Електроніка, напівпровідники	70,839	0,160
LG Electronix	Електроніка, технології	53,625	1,688
Kia Motors	Автомобільна	50,155	1,261
Korea Electric Power	Комунальні послуги	49,102	1,688
POSCO	Металургія	48,712	1,340
Hanwha	Конгломерат	43,168	0,181
KB Financial Group	Фінансові послуги	33,201	2,928
Hyundai Mobis	Автомобільні запчастини, сервіс	31,047	1,296

Джерело: побудовано авторами на основі [11].

За організаційно-корпоративною структурою компанії, які представлені в таблиці 3, є південнокорейськими чеболями, тобто багатопрофільними холдинговими структурами, конгломератами, власниками яких є сімейні клани. Причому основна галузева спеціалізація у діяльності найбільших корейських ТНК – електроніка, нафтопереробка, банківські та страхові послуги, автомобілебудування [1].

Міжнародна корпорація Samsung є найбільшою південнокорейською ТНК, що забезпечує 11% світового ринку електроніки, має численні підрозділи у різних сферах виробництва. Зараз компанія має представництва, дочірні компанії, асоційовані компанії, виробничі потужності та інші типи підрозділів по всьому світу. Проте великий відсоток виробництва досі припадає на країну базування, що забезпечує населення робочими місцями, наповнює бюджет країни податками та підвищує рівень ВВП Республіки Кореї.

Наслідуючи приклад Toyota та Samsung, азіатські фірми виходять на світовий ринок, щоб кинути виклик зарубіжним конкурентам. Управління процвітаючої китайської комп'ютерної фірми Lenovo здійснюється за західним зразком, а в її штаті працюють багато іноземців. Huawei обігнав Ericsson на ринку телекомунікаційного устаткування. Індійське підприємство Sun Pharma є одним з найбільших у світі

виробником дженериків (generic-drugs). Китайський аналог соціальної мережі Facebook, що має назву Tencent, винайняв футболіста Ліонеля Мессі для рекламування послуг компанії за кордоном. Торговельні дома занепадають і еволюціонують в орієнтовані транснаціональні корпорації. Tata Sons на сьогодні є чудовою ІТ-фірмою і виробником розкішних автомобілів, прив'язаним до індійських активів [4].

Дослідивши діяльність провідних ТНК Азії, можна стверджувати, що на сьогодні вони стали невід'ємними суб'єктами міжнародних економічних відносин, оскільки приносять величезні статки, створюють тисячі робочих місць, впроваджують різні блага для відсталих країн. Водночас, вони все частіше стають об'єктами критики ЗМІ, державних органів влади, провідних економічних організацій, громадських об'єднань. Саме тому можемо зробити висновок, що вони несуть із собою як переваги, так і значні недоліки для країни, що їх приймає (табл. 4).

Таблиця 4. Переваги та недоліки діяльності азіатських ТНК

Table 4. Advantages and disadvantages of Asian TNCs

Переваги	Недоліки
Інвестиції	
Азіатські компанії інвестують необхідні кошти. Хоча більшість їх прибутків повертається, місцева економіка також отримує вигоду. Часто інвестиції здійснюються в технологічну модернізацію, що надає підприємству більшої потужності виробництва	Заробітна плата місцевим працівникам часто низька і деякі компанії звинувачуються в експлуатації місцевої робочої сили. Для цих підприємств часто існують податкові пільги для розміщення в країнах світу, що розвиваються. Це супроводжується тим, що вони вивозять більшу частину свого прибутку з країни. Це означає, що реальна економічна вигода для країни може бути мінімальною
Технології	
Азіатські компанії часто допомагають розвитку країни, вносячи технології та знання, якими не володіє країна перебування	Багатонаціональні компанії Азії також часто стурбовані тим, що якщо вони нададуть занадто багато інформації, то зіткнуться зі збільшенням конкуренції з боку місцевих компаній
Транспорт	
Часто компанії допомагають покращити транспортне сполучення в районі	Проте як і всі ТНК, ТНК Азії, у більшості випадків, обслуговують лише прямі маршрути, а не ширшу територію
Працевлаштування	
Створюють робочі місця для місцевого населення	Часто ТНК Азії (особливо Китаю) залучають лише власних професіоналів. Крім того, технологічна природа багатьох з цих компаній означає, що робочих місць не так багато, як могло б бути
Полоси зростання	
Часто нові багатонаціональні компанії Азії виступають полюсами зростання для інших подібних компаній. На своєму прикладі демонструють переваги, які можна отримати	Та не всі компанії Азії вважають, що переїзд до країн, що розвиваються, є вигідним. Вони переїдуть туди лише у випадку, якщо це має економічний сенс для країни
Навколишнє середовище/безпека	
Компанії несуть із собою технології та досвід для зменшення шкідливого забруднення та створення безпечного робочого середовища	Багато ТНК Азії випускають негативні сполуки, що шкодять довкіллю та працівникам

Джерело: побудовано авторами на основі [2, 3].

ТНК Азії, як і транснаціональні корпорації загалом, своїми діями впливають на економіку як рідних, так і приймаючих країн. Їхня діяльність дозволяє економіці

приймаючої країни отримувати переваги в торгівлі та від притоку прямих іноземних інвестицій (ПІІ).

Висновки. Транснаціональні корпорації відіграють важливу роль на сучасному етапі розвитку світового господарства. Вони безпосередньо впливають на економіку країн-реципієнтів, прискорюють інтернаціоналізацію господарського життя та науково-технічний процес. Залучення прямих іноземних інвестицій надає країні доступ до фінансових ресурсів ТНК, а також спрощує інтеграцію до світових економічних процесів, доступ до зовнішніх ринків.

З кожним роком зростає значення ТНК Азії. Проведені дослідження підтвердили, що азійські ТНК займають все вищі позиції у світовій економіці, використовуючи поєднання багаторівневого економічного та інтелектуального капіталу. Дані Fortune та ЮНКТАД показують, що наразі Азія може похвалитися великою конкурентною позицією фінансових та нефінансових корпорацій (особливо в автомобільному та електронному секторах). Поліпшення позицій азійських ТНК є результатом імплементації правил, що стосуються формування конкурентоспроможності на основі мережевих зв'язків.

Вплив ТНК Азії на економіки країн світу можна розглядати з двох сторін. З одного боку, – це виснаження природних ресурсів приймаючих країн, нестійкість інвестиційного процесу, зовнішній контроль з боку ТНК. Проте завдяки своїм виробничим і фінансовим можливостям вони зосереджують у своїх руках найбільш наукоємні виробництва, сприяючи технологічному розвитку, покращують транспортне сполучення, створюють тисячі робочих місць у кожній державі.

Conclusions. Transnational corporations play an important role in the current stage of development of the world economy. They directly affect the economy of the recipient countries, accelerate the internationalization of economic life and the scientific and technological process. Attracting foreign direct investment gives the country access to the financial resources of TNCs, as well as simplifies integration into global economic processes, access to foreign markets.

The importance of Asian TNCs is growing every year, and the research has confirmed that Asian TNCs are gaining ground in the global economy, using a combination of multilevel economic and intellectual capital. Fortune and UNCTAD data show that Asia currently boasts a strong competitive position in financial and non-financial corporations (especially in the automotive and electronics sectors). The improvement in the position of Asian TNCs is the result of the implementation of rules related to the formation of competitiveness on the basis of network connections.

The impact of Asian TNCs on the economies of the world can be viewed from two sides. On the one hand, it is the depletion of natural resources of host countries, the instability of the investment process, external control by TNCs. However, due to their production and financial capabilities, they concentrate in their hands the most science-intensive industries, promoting technological development, improving transport links, creating thousands of jobs in each country.

Список використаної літератури

1. Заїнчовська М. М., Корогодова О. О. Вплив транснаціональних компаній на розвиток емерджентних економік (на прикладі Республіки Корея). Підприємництво та інновації. 2019. № 9. С. 34–39.
2. Карпенко В. Г. Фінансові механізми транснаціональних корпорацій у системі сучасної світової економіки. Наукові праці НДФІ. 2009. № 1. С. 42.
3. Лібман А. В. Конкуренція юрисдикцій і подолання неефективної рівноваги в умовах глобалізації. Суспільство і економіка. 2004. № 5–6. С. 265.
4. Лучко М. Китайські ТНК на світовому інвестиційному полі. Світова економіка і міжнародні відносини. 2017. № 9. С. 45–53

5. Мізюк С. Г., Білик А. В. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економічний розвиток України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. № 29. С. 98.
6. Основні інвестори в Україну. Звіт про прямі іноземні інвестиції в Україну в 2019 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.12.2021).
7. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/ru/> (дата звернення: 28.11.2021).
8. Офіційний сайт ЮНКТАД. URL: <https://unctad.org/statistics> (дата звернення: 04.12.2021).
9. Офіційний сайт ChinaPower. URL: <https://chinapower.csis.org/chinese-companies-global-500/> (дата звернення: 04.12.2021).
10. Офіційний сайт CNPC. URL: <http://www.cnpc.com.cn/ru/> (дата звернення: 01.12.2021).
11. Офіційний сайт Fortune. URL: <https://fortune.com/2021/06/29/icbc-worlds-largest-bank-green-finance-climate-action-china/amp/> (дата звернення: 01.12.2021).
12. Офіційний сайт ICBC. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Industrial_and_Commercial_Bank_of_China (дата звернення: 01.12.2021).
13. Офіційний сайт Merics, Mercator Institute for China Studies gGmbH. URL: <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2019-update> (дата звернення: 01.12.2021).
14. Офіційний сайт PingAn. URL: <https://group.pingan.com> (дата звернення: 01.12.2021).
15. Офіційний сайт Toyota. URL: <https://pressroom.toyota.com/toyota-in-us/> (дата звернення: 05.12.2021).
16. Офіційний сайт State Grid Corporation of China URL: <https://globalelectricity.org/members/state-grid-corporation-of-china/>.
17. The rise of Chinese TNCs, BRICS, and current global challenges. URL: <https://www.tni.org/en/article/the-rise-of-chinese-tncs-brics-and-current-global-challenges> (дата звернення: 04.12.2021).
18. The World's Top Car Manufacturers by Market Capitalization by Iman Ghosh. URL: <https://www.visualcapitalist.com/worlds-top-car-manufacturer-by-market-cap/> (дата звернення: 03.12.2021).

References

1. Zainchkovska M. M., Korohodova O. O. Vplyv transnatsionalnykh kompanii na rozvytok emerdzhentnykh ekonomik (na prykladi Respubliki Korei). Pidpriemnytstvo ta innovatsii. 2019. No. 9. P. 34–39.
2. Karpenko V. H. Finansovi mekhanizmy transnatsionalnykh korporatsii u systemi suchasnoi svitovoi ekonomiky. Naukovi pratsi NDFI. 2009. No. 1. P. 42.
3. Libman A. V. Konkurentsia yurysdyksii i podolannia neefektyvnoi rivnovahy v umovakh hlobalizatsii. Suspilstvo i ekonomika. 2004. No. 5–6. P. 265.
4. Luchko M. Kytaiski TNK na svitovomu investytsiinomu poli. Svitova ekonomika i mizhnarodni vidnosyny. 2017. No. 9. P. 45–53
5. Miziuk S. H., Bilyk A. V. Vplyv dalnosti transnatsionalnykh korporatsii na ekonomichni rozvytok Ukrainy. Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. 2020. No. 29. P. 98.
6. Osnovni investory v Ukrainu. Zvit pro priami inozemni investytsii v Ukrainu v 2019 rotsi. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (data zvernennia: 04.12.2021).
7. Ofitsiyni sait Orhanizatsii Obiednanykh Natsii. URL: <https://www.un.org/ru/> (data zvernennia: 28.11.2021).
8. Ofitsiyni sait UNKTAD. URL: <https://unctad.org/statistics> (data zvernennia: 04.12.2021).
9. Ofitsiyni sait China Power. URL: <https://chinapower.csis.org/chinese-companies-global-500/> (data zvernennia: 04.12.2021).
10. Ofitsiyni sait CNPC. URL: <http://www.cnpc.com.cn/ru/> (data zvernennia: 01.12.2021).
11. Ofitsiyni sait Fortune. URL: <https://fortune.com/2021/06/29/icbc-worlds-largest-bank-green-finance-climate-action-china/amp/> (data zvernennia: 01.12.2021).
12. Ofitsiyni sait ICBC. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Industrial_and_Commercial_Bank_of_China (data zvernennia: 01.12.2021).
13. Ofitsiyni sait Merics, Mercator Institute for China Studies gGmbH. URL: <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2019-update> (data zvernennia: 01.12.2021).
14. Ofitsiyni sait Ping An. URL: <https://group.pingan.com> (data zvernennia: 01.12.2021).
15. Ofitsiyni sait Toyota. URL: <https://pressroom.toyota.com/toyota-in-us/> (data zvernennia: 05.12.2021).
16. Ofitsiyni sait State Grid Corporation of China. URL: <https://globalelectricity.org/members/state-grid-corporation-of-china/>.
17. The rise of Chinese TNCs, BRICS, and current global challenges. URL: <https://www.tni.org/en/article/the-rise-of-chinese-tncs-brics-and-current-global-challenges> (data zvernennia: 04.12.2021).
18. The Worlds Top Car Manufacturers by Market Capitalization by Iman Ghosh. URL: <https://www.visualcapitalist.com/worlds-top-car-manufacturer-by-market-cap/> (data zvernennia: 03.12.2021).